

De Limburger 5 september 2024

Goed of fout in de oorlog ligt in Gulpen-Wittem nog steeds gevoelig: 'Zwart was niet altijd zwart, en wit niet altijd wit'

NSB'ers worden in Gulpen te kijk gezet op het balkon van het toenmalige gemeentehuis. —
© Heemkundevereniging Galopia.

Na de bevrijding van Zuid-Limburg in 1944 begon ook in Gulpen, Wijlre, Wittem en Slenaken de 'grote schoonmaak'. Inwoners die ervan werden verdacht met de Duitsers te hebben geheuld, werden aan de schandpaal genageld. Vaak ten onrechte, ontdekte schrijver Pierre Hupperts.

René Willems

Gisteren om 20:15

Voor de meeste inwoners van Gulpen-Wittem is het duidelijk: wie tijdens de Tweede Wereldoorlog lid was van de NSB was fout. Toch ligt dat tachtig jaar na de bevrijding nog steeds gevoelig, constateert schrijver Pierre Hupperts: „Ik heb voor mijn boek over de eerste naoorlogse jaren met meerdere dorpsgenoten gesproken. Zij weten wie in de oorlog 'fout' was. Maar namen durven ze nog altijd niet in het openbaar te noemen. Te pijnlijk voor kinderen en kleinkinderen die nog in het dorp wonen, denken zij.”

Archieven

Voor zijn boek dook Hupperts de archieven in, onder meer in Den Haag en bij het NIOD, het Instituut voor Oorlogs-, Holocaust- en Genocidestudies, in Amsterdam. Uit de dossiers bleek dat de verhalen over 'foute' dorpsgenoten vaak niet kloppen. „Sommige 'verdachten' hebben in wezen niks gedaan”, zegt hij. „Terwijl anderen juist veel meer op hun kerfstok hebben dan na de bevrijding werd gedacht.”

Pierre Hupperts: „Het was niet altijd zwart-wit”. — © De Limburger

Voor Hupperts is in elk geval één ding duidelijk geworden: „Zwart was niet altijd zwart, en wit niet altijd wit. In werkelijkheid lag het allemaal veel genuanceerder. Het simpele feit dat iemand lid werd van de NSB maakt hem niet meteen tot een nazi. Soms sloten mensen zich bij de partij aan omdat zij hun winkeltje anders moesten sluiten, of omdat ze wilden voorkomen dat hun zoons naar Duitsland werden gestuurd om daar te werken.”

Tegenstrijdig

Hupperts woont in Utrecht, maar heeft een pied-à-terre in zijn geboortedorp Gulpen. Enkele jaren geleden schreef hij een boek over de geschiedenis van zijn familie en het dorp. In zijn nieuwe boek, *Recht en onrecht na de Tweede Wereldoorlog Zuid-Limburg/Gulpen-Wittem*, gaat hij dieper in op de tijd net na de oorlog in de tien dorpen van de huidige gemeente Gulpen-Wittem. Hij schildert de lotgevallen van verdachten van collaboratie, Duitsers die hier woonden en Joden die werden beroofd van hun bezittingen.

Lees ook: [Pierre Hupperts vertelt over Gulpen en zijn familie](#)

Direct na de bevrijding werden NSB'ers, maar ook Duitsers die in de dorpen woonden, gearresteerd en opgesloten. De dossiers over de rechtspleging na de oorlog worden op 1 januari 2025 openbaar, maar Hupperts heeft ze al kunnen bestuderen. Hij vond 139 dossiers van inwoners van de dorpen die nu bij Gulpen-Wittem horen. De helft van die dossiers gaat over inwoners van de toenmalige gemeente Gulpen.

De Marchant

Dat aantal vindt Hupperts wel te verklaren. „De NSB had al heel vroeg vertegenwoordigers in Gulpen die dorpsgenoten aanmoedigden om zich bij de partij aan te sluiten. Daar komt bij dat graaf Max de Marchant et d'Ansembourg, gouverneur van Limburg en gewestelijk NSB-leider, geboren en getogen Gulpenaar was. De Marchant maakte de nationaalsocialistische partij als het ware salonfähig en sprak vaak op haar bijeenkomsten.”

Er zaten rotzakken bij de NSB'ers, stelt Hupperts vast. Marechaussees die actief hebben geholpen bij het oppakken en afvoeren van Joden, maar veel verdachten hadden kleine vergrijpen op hun kerfstok of gingen om pragmatische redenen bij de partij. Brood-NSB'ers, zo omschrijft Hupperts hen.

Engels

Andere inwoners werden ten onrechte verdacht van heulen met de Duitsers. Zoals de boer bij wie een neergeschoten Engelse piloot aanklopte. „De man verstond geen woord Engels en begreep niet wat die piloot vroeg. Daarom stuurde hij hem naar de bureu, die een zoon hadden die hem wel zou kunnen verstaan. Die boer werd later verweten dat hij had geweigerd om een piloot in nood te helpen.”

Dat de rechtspleging niet altijd even zorgvuldig ging, had waarschijnlijk ook te maken met de chaotische toestand die eind 1944, begin 1945 heerste. Het zuiden van het land was bevrijd, maar boven de rivieren woedde de oorlog nog in alle hevigheid. De regels die de regering in ballingschap in Londen had uitgevaardigd voor het aanhouden en eventueel berechten van landverraders waren allerminst duidelijk, constateert Hupperts: „Er werd vaak maar wat aangemodderd.”

Het boek 'Recht en onrecht na de Tweede Wereldoorlog Zuid-Limburg/Gulpen-Wittem' verschijnt zaterdag. Daarna ligt het in de boekhandel.